

2025-
2040

Dokument til 1.gangs høring Vålerstrategien 2040

VÅLER KOMMUNE
KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL 2025-2040

VEDTATT I SAK 025/25 DEN 15.04.25

Våler fram til 2040

Samfunnet er i endring, utfordringene mere krevende, mulighetene større.

Befolkningsendring pågår, utvikling der store deler av innbyggerne vil være over 60 år betyr at de unge må yte mer. Bruk av digitale verktøy og kunstig intelligens blir en del av løsningen.

Klimaendringer som kan medføre utfordringer for insekter, dyr, naturen og mennesker, må hensyntas i planleggingen av framtidens Våler.

Viktigere enn noen gang er fokuset på generasjonsprinsippet, god planlegging for må til for å ta riktige valg slik at framtidens generasjoner skal få gode liv og ha valgmuligheter.

I Vålerstrategien er det lagt opp til fire innsatsområder, disse områdene er for å skape et framtidssamfunn helst i vekst, i alle fall trygt og egnet til-, og gi muligheter for selvstendige valg. Bærekraft og folkehelse er områder som er gjennomgående hensyntatt i alle innsatsområder og målsettinger.

Innsatsområdene; folk i framtiden, utdanning og kompetanse, innovasjon og utvikling, grønn satsing vil gi og bo- og blilyst.

Fellesskapet må løfte lokalsamfunnet videre, Våler fram til 2040 er ikke en jobb for det offentlige alene, innbyggere, næringsliv, frivilligheten og kommunen må satse sammen.

Mot, nytenking og fellesskapet i fokus vil kreve samhandling for å bringe Våler inn i en bærekraftig samfunnsutvikling fram til 2040.

Innhold

Visjon	3
Oppvekstkommune og industrikommune	3
Kunnskapsgrunnlag	4
VÅLERSTRATEGIEN 2040.....	5
Utfordringer og muligheter i Våler	5
Utfordringer.....	5
Muligheter.....	7
Sammenheng i innsatsområder	11
Mål og strategier for innsatsområdene.....	12
Innsatsområde I) Folk i framtida	12
Innsatsområde II) Utdanning og kompetanse	15
Innsatsområde III) Innovasjon og utvikling.....	17
Innsatsområde IV) Grønn Satsing	19
Arealstrategi.....	21
Arealstrategi – Våler kommune	21
Prinsipper for det videre arbeidet med disponering av areal.....	21
Oppfølging av Vålerstrategien.....	23

Visjon

Våler fram til 2040

Visjonen skal gi retning, motivere og gi som alle kan være med på å strekke seg etter.

Slagord og visjon vedtatt i sak 020/25.

Slagord til Våler;

Våler - det likeste steille

Visjon til Våler;

Der barn drømmer stort, næringslivet skaper muligheter og eldre føler trygghet.

Oppvekstkommune og industrikommune

I arbeidet med Vålerstrategien har det blitt spisset to identitetsmarkører som beskriver Våler, Oppvekstkommunen og Industrikommunen. Begge deler er områder som skal jobbes med for å forsterke fokuset, øke innsatsen og stabilisere oppfatningen om å være oppvekstkommune og industrikommune.

Kunnskapsgrunnlag

For å få fram områder som er viktige i utviklingen av Vålerstrategien er offentlige statistikker, undersøkelser, framtidscenario, rapporter, krav og utredninger benyttet. I tillegg til lokale vurderinger der folkehelseoversikten er særlig relevant.

Mye av kunnskapsgrunnlaget er beskrevet i planstrategien. I tillegg finnes det flere rapporter over utfordringer innen tilgang på ressurser, økonomi og tjenesteleveranser for kommunal sektor generelt og Våler spesielt.

Kunnskapsgrunnlaget beskriver dagens nåsituasjon i Våler kommune og danner grunnlaget for langtidsplaner.

- Stedsanalyse av ASAS og INBY (høst 2024)
- Folkehelseoversikt for Våler kommune (2024)
- Folkehelseprofil for Våler kommune (FHI)
- Tilstandsrapport for grunnskole (2023); læringsresultater, grunnskolepoeng, læringsmiljø, overgang vgs mm
- UngData (2022)
- Stedsanalyse av Vålbyen sentrum (PDF 2025)
- Innlandsstatistikk (Innlandsstatistikk.no)
- Øvrige regionale planer og strategier (Innlandetfylke.no)
- Arealregnskap for Våler kommune (Arealregnskap-innlandet.hub)
- Klimaregnskap for Våler kommune (Miljødirektoratet.no)
- FN`s bærekraftsmål (<https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>)
- Innbyggerdialog og innbyggermedvirkning
- Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2023-2027 (kommunal- og distriktsdepartementet 2023)

VÅLERSTRATEGIEN 2040

Utfordringer og muligheter i Våler

Våler kommune har rundt 3600 innbyggere, 705 kvadratkilometer natur med skog, vann og elver. Næringsarealer, boligfelt, småbruk og større landbrukseiendommer er områder med stor aktivitet.

Våler har et sentralt kommunesenter i Vålbyen, med skole, aktivitetshus, barnehage, næringsliv og annen kommunal virksomhet. Samtidig er det spredt boligområder som gjør at det også er innbyggere som bor i en av grendene i kommunen.

Utfordringer

Demografiutvikling

Demografiutviklingen viser økt andel befolkning over 60 år, dette betyr at flere vil være pensjonister enn andelen innbyggere i yrkesaktiv alder. Antall eldre vil stige i årene framover mot 2040.

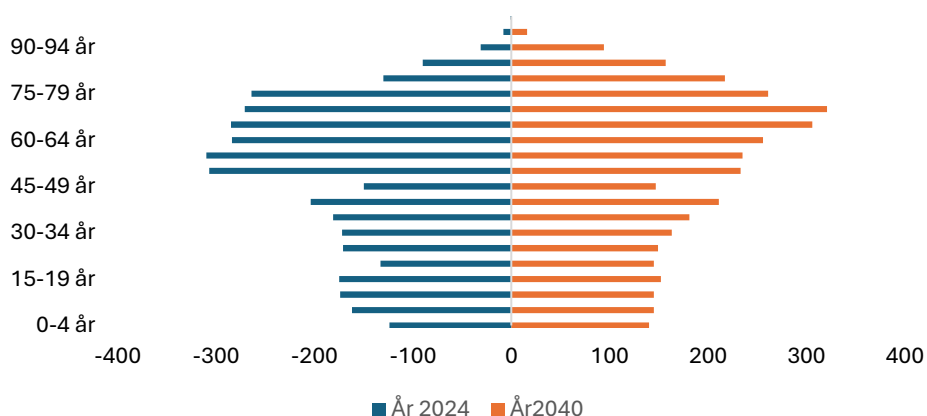
Økt andel eldre medfører behov for tilrettelegging av samfunnet til denne aldersgruppen.

Endring i befolkningssammensetning vil medføre rekrutteringsutfordring da det blir færre arbeidssøkere til ledige stillinger både i privat og offentlig næringsliv.

I 2030 er prognosen på antall innbyggere 3583, der 30% er over 67 år, mot 2024 der 26% vil være over 67 år. Prognosene for Våler viser en stabilisering av dagens innbyggerantall. Fødselsratene går ned nasjonalt og i Europa. Økning i innbyggerantall er ønskelig men krevende å oppnå.

Aldersbæreevne er et begrep som er sentralt i planleggingen av kommunale ressurser framover.

Utvikling i alderssammensetning fra 2024 til 2040

Kilde: demografimodell KS (2024)

Våler har mange innbyggere i arbeidsfør alder som står utenfor utdanning og arbeidsliv. Utdrende aldersbæreevnen er en situasjon som blir gjeldende i Våler.

Kapasitet og kompetansemangel

Framover vil utfordringen med å løse oppgaver være mangel på kompetanse og kapasitet. Både det offentlige og næringslivet vil oppleve at det blir mer krevende å rekruttere arbeidskraft til oppgaver som skal løses.

Utdanningsnivå

Vålers innbyggere har generelt lavere andel med høyere utdanning enn Innlandet fylke og landet for øvrig. På samfunnsnivå er det større grad av utfordringer med innbyggerens sammensetning som har lavere grad av høy utdanning. Statistikk viser at det er sammenheng mellom utdanningsnivå, økt risiko for flere livsstilsykdommer og lavere inntektsnivå.

Folkehelse

Våler har negative utslag på livsstilsykdommer og psykisk sykdom i forhold til Innlandet og nasjonalt. Livsstilsykdommer som diabetes, hjerte- og karsykdommer, lungesykdommer, kreft og psykiske lidelser. Utfordringer i form av mange familier med lav inntekt og barn med behov for hjelpetiltak fra barnevern, gjør at Våler også må være aktive i kampen mot stadig økning i sosiale forskjeller.

Andelen eldre øker, og statistikken viser at Våler kan forvente økt andel innbyggere med diagnosen demens. Flere innbyggere med demens vil kreve at samfunnet i større grad tilpasser muligheten for at denne gruppen kan bo så lenge som mulig i selvstendige boliger. Utfordringen framover er at det vil bli flere eldre som krever tilrettelagt bolig. I Våler er det mangel på tilrettelagte boliger, både til eldre, men også andre vanskeligstilte på boligmarkedet.

Mange barn og unge vokser opp i lavinntektsfamilier med utfordringer dette medfører.

Kommunikasjon og infrastruktur

Offentlig kommunikasjon- og transportmuligheter er begrenset og gir lav mobilitet for innbyggere. Lav tilgjengelighet til offentlig kommunikasjon gjør at det er krevende å bosette seg i distriktene. Enkelte har utfordringer med å komme seg til og fra arbeid, og barn- og unge har begrenset mulighet til å reise med offentlig kommunikasjon til og fra fritidsaktiviteter.

Næringsliv

Våler kommune har fravær av statlige eller offentlige arbeidsplasser utenom kommunen.

Næringsarealer er i stor grad disponert, og det er behov for å utvikle flere næringsområder egnet for videreutvikling av eksisterende, samt etableringer av nye næringer.

Boligfelt

I de siste årene har det ikke vært tilrettelagt for nye boligfelt og det er dermed lav grad av utbygging av nye boliger i kommunen.

Broer, veier og gang- og sykkelstier

Våler har nett av fylkeskommunale og kommunale veier. Riksvei 2 passerer gjennom kommunen. Glomma som renner gjennom kommunen krever at veinettet knyttes sammen med bruer. Ettersele på vedlikehold av fylkeskommunale og kommunale veier er en utfordring. I tillegg er det

nødvendig med videre utbygging av gang- og sykkelveier for å sikre myke trafikanter og stimulere til større grad av aktivitet.

Muligheter

Befolkning

I Våler har befolkningsnedgangen over de siste 25 årene, men har i det siste stabilisert seg rundt 3600 innbyggere. Kommunen har hatt tilflytting de siste årene som har bidratt til å opprettholde befolkningsantallet. Fødselstallene har over tid vært nedadgående men har stabilisert seg på et godt nivå.

Kommunen har store ressurser i barn- og ungdom og satsing på deres framtid er valgt ut som den viktigste prioritet for utvikling av lokalsamfunnet. Videre vil utvikling av konseptet Sirkulære Solør og industrien bidra til arbeidsplasser og verdiskaping.

Satsing på kunnskap, oppvekst og industri vil gi høyt aktivitetsnivå. Et aktivt samfunn vil igjen gi økte ressurser for å håndtere en økende andel av eldre befolkning.

Forskjeller i samfunnet og satsing på utdanning

Forskjellene i samfunnet øker. Våler har mange som er utenfor yrkeslivet og dette medfører utfordringer men også store muligheter. Folkehelseutfordringer følger gjerne i generasjoner, da det er krevende å finne de riktige grepene for å skape endring. Folkehelseutfordringer må dempes gjennom aktiviteter og tiltak, og vil ha effekt for kommende generasjon. Øke graden av innbyggere med høyere utdanning og få flere ut i arbeid vil være løsningen for å få friskere og en mer robust innbyggersammensetning.

Nærhet og trygghet

Våler er et samfunn som er effektivt organisert med ett lite sentrum med viktige serviceinstitusjoner. En barne- og ungdomsskole, en privat barnehage i sentrum og en kommunal barnehage på Braskereidfoss, et legesenter der flere kommunale helsetjenester er samlokalisert i bygget. Kultur- og fritid, med bibliotek ligger i sammen bygg som banken og ligger synlig og sentralt i Vålbyen. Våler omsorgssenter ligger sentralt i kommunen og er nært lokalisert til Vålertunet. Vålertunet er en bo-stiftelse med leiligheter for eldre. Omsorgssenteret og Vålertunet er sentralt beliggende, og det er store muligheter for videreutvikling av boligmassen rettet mot vanskeligstilte gjennom universell utforming og aldersvennlige samfunn.

Kommunen er attraktiv som bosted og det må bygges leiligheter for alle faser i livet. Våler har flere attraktive grender og det er store muligheter for etablering av attraktive byggefelt.

I Vålbyen som er kommunesenteret, er det idrettsanlegg med fotballbaner, klubbhus og kajakkhus. BUA er sentralt beliggende med høy utlånsaktivitet.

Nærhet til alt er en stor fordel i Våler.

Optimale oppvekstsvilkår

Våler barne- og ungdomsskole er en 1-10 skole, og i tilknytning til skolen er det etablert et aktivitetshus med idrettshall, basseng og bibliotek.

Barn og ungdom i Våler har gode muligheter til å drive med sport og fritidsaktiviteter. Naturen er nærliggende i alle retninger og gir store muligheter.

Videre er det godt og variert tilbud til å studere videre på Solør videregående skole, beliggende på Braskereidfoss. Hvis ungdommen ikke finner ønsket studieretning lokalt er det gode muligheter til å gå på videregående i nabokommunen Elverum med overkommelig reiseavstand. Våler har gode muligheter til å utvide aktiviteter og tilbud for skoleungdommer.

Nærområdet er trygt og byr på mange muligheter for barn og unge. Ennå er det et stort potensiale til å skape aktiviteter for barn- og unge som supplement til idrett. Ungdommen er engasjerte og ønsker å etablere nye møtesteplasser på ettermiddag- og kveld for uorganisert aktiviteter.

Bo- utvikling og blilyst

Mange ungdommer reiser for å ta utdanning, men mange vil hjem igjen og ser etter muligheter for å etablere seg i nærheten til familie og venner. For Våler er det nødvendig å skape attraktive jobber og boområder slik at befolkningen ønsker å bli boende i Våler, eller at utflyttere kommer flyttende hjem etter en tid utenfor kommunens genser. Samtidig er industrien avhengig av arbeidstakere og det er ønskelig å tiltrekke seg kompetanse for å drifte og utvikle næringene.

Våler er en del av Sør- Østerdal regionen og ligger i Solør, dette medfører til en stor arbeidsregion og glitrende muligheter til å bo lokalt og arbeide globalt. Innovative og digitale løsninger gir uante mulighet.

Friluftsliv og natur

Våler er det lite lys-, luftforurensning, rent vann og mye uberørt natur. Naturen er nær i alle retninger og gir store muligheter for aktiv livsstil. Vålernaturen byr på fine stier i nærområdet sommertid og fine skiløyper på vinterstid. I Våler er det også flere scooterløyper og bane for motorsport.

Skog, innsjøer og elver er populære utmarksområder for jakt, fiske, båtliv og padling. Finnskogen og mystikken som omgir denne er attraktiv for rekreasjon og fritid, både for innbyggere og gjester.

Store naturområdet er attraktiv for spredt hyttebebyggelse og skal skape grunnlag for ytterligere turisme.

Klima og miljø

I fremtiden vil klima og miljø være avgjørende for innbyggernes og naturmangfoldets overlevelse og trivsel. Gjenbruk og sirkulær økonomi vil være samfunnets virkemiddel for å ivareta ressursene og miljøpåvirkningen.

Rent drikkevann vil være en kritisk ressurs som må sikres for å ivareta liv og helse. Ved å fokusere på bærekraftige løsninger og å ta vare på naturen, opprettholdes et samfunn der både mennesker og økosystemer trives.

Arbeidet krever kollektiv innsats for å ivareta ressursene og sikre at fremtidige generasjoner har de samme mulighetene som innbyggerne har i dag.

Eldre som ressurs

Antall eldre øker, og de eldre er i større grad friske og aktive. Flere jobber til de er 70 år og deretter er det mange som bidrar som frivillige. Ubenyttede ressurser fra de som har avsluttet et langt

arbeidsliv men fremdeles ønsker å bidra er stor, og det vil være viktig å dra nytte av denne ressursen.

Kultur og frivillighet

Kommunen har mange aktive organisasjoner og idrettslag. Flere innbyggere er positivt innstilt til å delta i frivilling innsats. Mange samfunnsoppgaver kan løses gjennom å mobilisere denne ressursen framover.

Etter bygging og oppgradering av frivilligsentral, bibliotek, kultur og kulturskole har Våler sentrum fått et nytt og folkekjært møtested. Biblioteket er styrket som samlingsplass for alle og er et godt brukt rom for frivillige, flyktninger, ungdom, lag og foreninger, barnefamilier og alle som trenger en møteplass. I dette området skal samhandling mellom kultur og frivillighet få utfolde seg i årene som kommer, og er en viktig arena for innbyggermedvirkning.

Næringslivet i Våler

Næringslivet er stort i Våler. Primærnæringen er sentral, både innenfor jordbruk og skogbruk. Primærnæringen må videreutvikles for fortsatt å gi verdiskaping og attraktive arbeidsplasser i framtiden.

Industrien er etablert på Braskereidfoss der det er flere næringer som bruker tømmer og trevirke som innsatsfaktor. Bærekraft og sirkulærøkonomi er sentrale begreper i industrien og sammen skaper de framtidsplaner gjennom prosjektet Sirkulære Solør. Mulighetene til å etablere flere næringer innen konseptet er stort.

Vålerbanen, NAF trafikkcenter er ett nasjonalt trafikkcenter med gode muligheter til utdanning, kurs og konkurranser. Solør videregående skole har en unik nærhet til industrien og NAF trafikkcenter, noe som kan skape ytterlige samhandlinger mellom virksomhetene.

Næringsarealer

For å kunne være attraktiv og tiltrekke nye næringer så må det utvikles nye næringsarealer. Nye næringsarealer utvikles i henhold til arealstrategien, bærekraft, - og sirkulærøkonomi i fokus, samt nasjonale krav og satsinger innen natur- miljø og klima.

Kraftprodusent

Kommunen har energiproduksjon som forsyner industrien med kraft, og Våler vil produseres mere kraft i framtiden, dette for å være bidragsyter innen det grønne skifte. Kommunen har mulighet til økt kraftproduksjon innen vind, vann, solcelle og kjernekraft. Våler vil produsere til eget forbruk samt være krafteksportør.

Teknologi og digitalisering

For å kunne utnytte tilgjengelige ressurser optimalt er det nødvendig å ta i bruk nye teknologiske systemer. Hittil har primærnæringene vært eksepsjonell i implementering av ny teknologi. Dette har medført en effektiv primærnæring sammenlignet med tidligere tider.

Mange innbyggere har hatt en oppvekst i primærnæringen og er dermed kjent med omstilling og endring. Denne omstillings- og endringskompetansen er viktig å ta videre inn i nye omstillinger som vil komme framover. Framtiden byr på teknologi for å effektivisere, kommunisere, kompetanseheving, forenkle egne liv og mulighet til å bo lenge hjemme, hvor de største

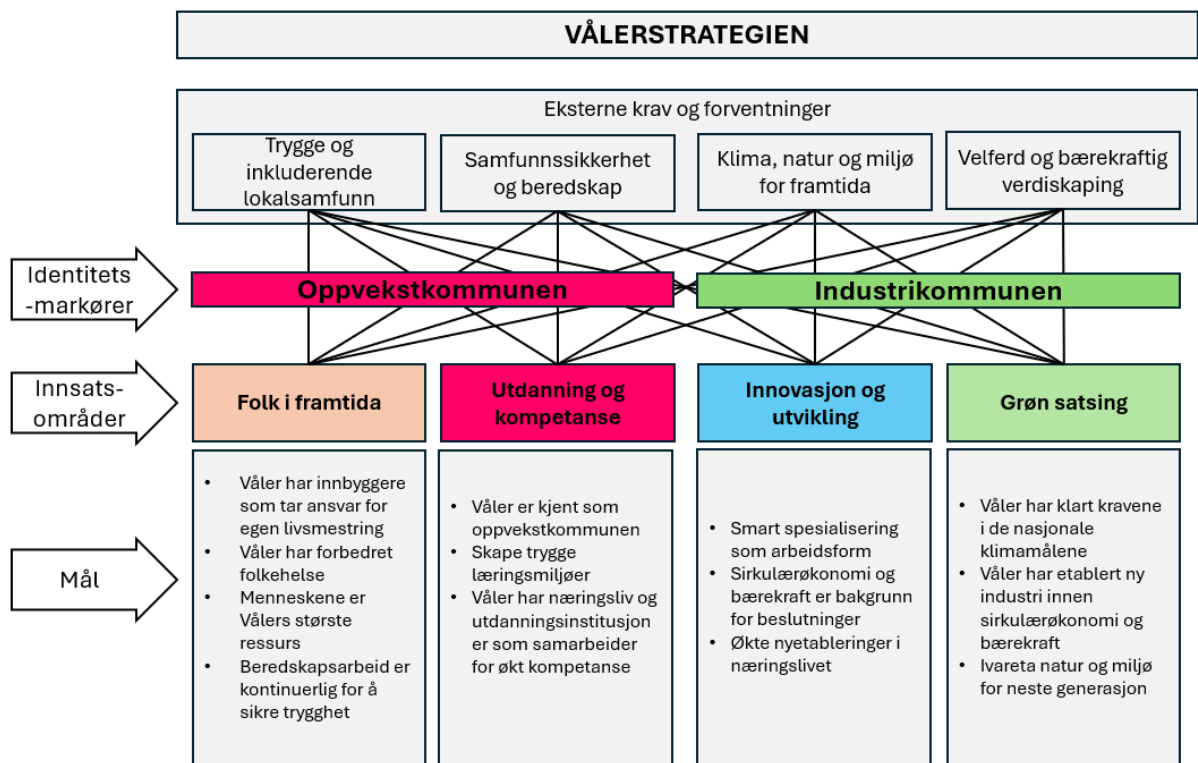
endringene kommer. Videre er det nødvendig å ta i bruk ny teknologi og endre måten oppgaver løses slik at natur og miljø skjermses for ytterligere negativ påvirkning.

For at næringslivet fortsatt skal være konkurransedyktig må de være offensiv og ta i bruk ny teknologi. For industrien og primærnæringen er bærekraft et viktig begrep som må materialiseres i handling og ikke bare være slagord. Offentlige virksomheter må ta i bruk ny teknologi for å produsere velferd da vil være begrenset med arbeidskraft som kan løse oppgavene manuelt framover.

Beredskap og samfunnssikkerhet

Økt befolkningsvandring, flyktninger, smittefare og pandemier er forventet på grunn av uroligheter, geopolitisk usikkerhet, krig eller klimaendringer. Samfunnsendringer vil også få konsekvenser for Våler, og det må være økt fokus på å avdekke risikoområder som kan påvirke regionen og befolkningen. Vålersamfunnet planlegger for forventede usikre hendelser for dagens og framtidens innbyggere. Kommunen er i randsonen til befolkningstette områder og skal være forberedt på rask befolkningsendring ved situasjoner nasjonalt. Planer for digital motstandskraft, helseberedskap, matberedskap, flom-, og skogbrann og er sentralt.

Sammenheng i innsatsområder

Modellen viser sammenheng i overordnede krav og føringer, innsatsområder og mål.

Mål og strategier for innsatsområdene

Innsatsområde I) Folk i framtida

Tilhørighet, trygghet og trivsel.

Våler skal fremme livskvalitet for alle innbyggere. God livskvalitet er et viktig mål for folkehelsen til befolkningen. Mennesker som har det godt, fungerer godt.

Familie og trygghet er viktige momenter for folks livskvalitet, og i Våler skal alle kunne leve trygt sammen, hjelpe hverandre og delta til felleskapets beste.

Våler samfunnet skal være et sted der det skapes tilhørighet, og der det finnes meningsfulle aktiviteter for alle i nærmiljøet. Frivillighet og oppgaveløsning gjennom samarbeid er en del av løsningen for å fremme fellesskap og mening.

Vålers befolkning skal ha nok muligheter og kunnskap nok til å ta gode valg for seg selv og sine nærmeste. Hver enkelt må få mulighet til å påvirke egen helse, arbeidsliv og egen alderdom.

For den voksne delen av befolkningen er arbeid en av de viktigste arenaene for å oppnå mestring og økt livskvalitet. Våler trenger at alle innbyggere bidrar til å løse samfunnsoppgavene, og alle

alle skal med

I fremtiden vil Våler ha færre innbyggere i yrkesaktiv alder, og oppgavene som må løses vil kreve økt bruk av teknologi og kunstig intelligens. Våler er avhengig av innovasjon og nytenkning for å effektivisere oppgavene ovenfor befolkningen.

Bo- og bli-lyst er viktig for Våler, og alle som bor i Våler skal oppleve tilhørighet og et ønske om å bli. Utflyttede ungdommer vil se de unike kvalitetene som finnes i Vålersamfunnet og lengte etter å flytte hjem. For alle som søker arbeid i industrien, landbruket eller i det offentlige, skal Våler fremstå som et attraktivt og levende lokalsamfunn hvor de kan bygge en fremtid. Folk skal se på Våler som et sted hvor de kan trives, vokse og skape sin egen fremtid.

Boligmuligheter er viktig for innbyggere og de som vil flytte til Våler. Framover er det en kritisk suksessfaktor å få etablert nye boligområder som er egnet for nybygg. Eiendomsmassen, bestående av småbruk og boligeiendommer både i grendene og i sentrum, må fortsatt framstå som attraktive.

Våler skal ha fokus på mangfold og integrering for å inkludere alle grupper i samfunnet, uavhengig av alder, kjønn, etnisitet eller bakgrunn. I Våler skal alle være velkomne, og ved å legge til rette for medvirkning og innbyggerinvolvering, har alle mulighet til å påvirke egne liv.

Våler har to minoriteter, og kultur og kulturarv spiller en sentral rolle i å styrke fellesskapet og identiteten. Ved å bevare og fremme lokale tradisjoner, kunst og historie, kan kommunen skape en sterkere tilhørighet og forståelse blant innbyggerne. Våler vil derfor arbeide aktivt for å støtte

kulturelle aktiviteter og arrangementer som fremmer mangfold og integrering, og som gir alle muligheten til å oppleve og delta i det rike kulturelle landskap

Generasjonsprinsippet er førende for alle beslutninger som skal tas i Våler. Dagens befolkning må tilrettelegge for at kostnadene for tjenester og investeringer bæres av de som nyter godt av dem, og ikke skyves over på fremtidige generasjoner.

Mangfold og inkludering er kjernen av et vellykket samfunn, og for Våler er det viktig å få med alle.

De gode livene leves i Våler!

1 UTRYDDE
FATTIGDOM

3 GOD HELSE OG
LIVSKVALITET

10 MINDRE
ULIKHET

Folk i framtida

Slik er det innen 2040

Våler har innbyggere som
tar ansvar for egen
livsmestring

Våler har forbedret
folkehelse

Menneskene er Vålers
største ressurs

Beredskapsarbeid er
kontinuerlig for å sikre
trygghet

Hvordan komme dit !

- ∞ Være en god vertskommune for næringsliv og gjester
- ∞ Tilrettelegge for å kunne bo lokalt og jobbe globalt
- ∞ Gode og trygge oppvekstvilkår for å skape selvstendige barn og unge
- ∞ Planlegge for et lokalsamfunn som gir rom for personlig utvikling i alle aldre (Livslang læring)
- ∞ Økte muligheter for digitale løsninger og muligheter til selvhjelp
- ∞ Styrke innbyggernes resiliens i krise og beredskap
- ∞ Bygge et lokalsamfunn som legger til rette for sosiale nettverk og styrket fellesskap
- ∞ Planlegge tiltak og stimulere til handling for å bedre folkehelsestatistikker
- ∞ Involvere og ansvarlig gjøre innbyggere til deltakelse i samfunnsutvikling
- ∞ Oppmuntre til frivillig arbeid og lokalt engasjement
- ∞ Utvikle arealer og områder som er tilpasset en aktiv livsstil for alle aldre
- ∞ Delta aktivt i samarbeidet for økt sikkerhet og beredskap i regionen

Innsatsområde II) Utdanning og kompetanse

Muligheter, utdanning og kompetanse

Barn skal føle mestring og gis mulighet til lek og trygghet, da er de åpne til å tilegne seg kunnskap. Oppvekstmiljø skal være tilrettelagt for gode læringsarenaer og mulighet til fysisk aktivitet.

Satsing på barn- og unge er løsningen for å dekke opp synkende aldersbæreevne. Samfunnet har behov for at alle tilegner seg kunnskap for å kunne bidra i yrkeslivet.

Tiltak som sikrer at alle ungdommer gjennomfører videregående skole vil bidra til at flere kommer ut i arbeid og at enda flere tar høyere utdanning. Lav utdanningsgrad i befolkningen vil da endres ved å stimulere og gi mulighet til videregående utdanning. Fullført videregående skole er et godt grunnlag for å ta fagbrev eller videre studier på høyskole eller universitet.

For å bidra på best mulig måte til at befolkningen gjennomfører videregående utdanning, må det settes inn tiltak gjennom hele utdanningsløpet til barna, fra barnehage og gjennom grunnskolen. Godt forebyggende arbeid og god kvalitet vil kunne bidra til at ungdom gjennomfører videregående utdanning. Det forebyggende arbeidet og tidlig innsats må starte i barnehagen, da det er i barnehagen grunnstenene for læring legges. Ungdommer som klarer å fullføre videregående skole har større muligheter til arbeid og økt livskvalitet. Livskvalitet dekkes her gjennom bedre helse, unngå utenforskap og bedre inntekspotensialet.

Meningsfull fritid er viktig i oppveksten for barn og unge for deres mulighet til positiv personlige utvikling, det vil bygge identitet, utvikle ferdigheter og gi mestringfølelse.

Innen fysisk og psykisk helse vil fritidsaktiviteter forebygge livsstilssykdommer, gi bedre mental helse og forebygge ensomhet. Meningsfull fritid er også viktig for den sosiale tilhørigheten for barn og unge, det gir relasjonsbygging og læring av sosiale normer. Gjennom samhandling lærer barn og unge viktige sosiale ferdigheter som samarbeid, kommunikasjon og konflikthåndtering. Dette vil forebygge utenforskap og øke inkludering i samfunnet.

Rammer gjennom oppveksten forbereder bar og unge til voksenlivet, lære å ta ansvar, tidsstyring og samarbeid. Mange sosiale arenaer gir også en innføring i lederskap og selvstendighet, noe som kan styrke dem i fremtiden.

FNs bærekraftsmål er viktige for barn og unge fordi de setter fokus på en rettferdig, bærekraftig og trygg fremtid for kommende generasjoner. Ved å jobbe mot bærekraftsmålene vil planeten forbli et trygt og levelig sted for barn og unge og deres etterkommere.

Generasjonsprinsippet står sterkt i Våler kommune.

4 GOD
UTDANNING

5 LIKESTILLING
MELLOM KJØNNENE

8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST

Utdanning og kompetanse

Slik er det innen 2040

Våler er kjent som
oppvekstkommunen

Skape trygge
læringsmiljøer

Våler har næringsliv og
utdanningsinstitusjoner
som samarbeider for økt
kompetanse

Hvordan komme dit !

- ∞ Felleskapet skal gi støtte og trygge barn, unge og voksne i familierelasjoner
- ∞ Satse på gode lokale utdanningstilbud
- ∞ Arbeidsplasser som tiltrekker seg kompetent personell
- ∞ Arbeide for å skape inkluderende samfunn hvor alle innbyggere uavhengig av bakgrunn har mulighet for å delta og bidra i lokalsamfunnet
- ∞ Økt frivillighet og samfunnsengasjement, for å lære nye ferdigheter og bygge nettverk
- ∞ Økt samarbeid på tvers av frivillighet, kommunal, næringsliv og private aktører
- ∞ Kultur for å få oppmerksomhet og støtte til Innovasjon og forskningsprosjekter

Innsatsområde III) Innovasjon og utvikling

Nytenking, innovasjon og utvikling. Beredskap og infrastruktur.

Teknologi vil bidra til å løse oppgaver mer effektivt framover. Kunstig intelligens og maskinlæring vil komme til å gi næringslivet nye muligheter og det offentlige hjelp til å løse samfunnsoppdraget. For å være med i utviklingen er det viktig at miljøene er delaktig i utvikling og implementering av ny teknologi.

Primærnæringen har historisk hatt en enorm endring i sin produksjon, og denne endringsviljen og endringskompetansen må videreføres i den og andre næringer.

I Våler kalles dette smart spesialisering som arbeidsform, og den innovative holdningen til å ta i bruk ny teknologi må videreføres.

I Våler er det viktig med samarbeid, samarbeid internt i industrien, andre næringer og mellom industri og primærnæringen. Det offentlige skal samhandle med næringslivet.

Næringslivet har behov for mere ressurser og vil bidra med å gi utdanningsmuligheter i bedrifter lokalt. Næringslivet har behov for arbeidskapasitet for å kunne utvikle seg videre.

Smart spesialisering som arbeidsform

Infrastruktur er viktig med tanke på personell og godstransport. Primærnæringen og industrien er avhengig av gode transportmuligheter for loss- og lastning av varer. Glomma renner gjennom Solørregionen og det er viktig å sikre tilpasset tilgjengelighet, infrastruktur og god kapasitet med veier og bruer for lokalsamfunnets behov.

Beredskap er sentral i utviklingen av Våler. Vålers befolkning må være i stand til å ivareta egne interesser, og det offentlige må tilrettelegge for å ivareta befolkningen i akutte situasjoner som krever beredskapsinnsats.

Fns bærekraftsmål

9 INDUSTRI,
INNOVASJON OG
INFRASTRUKTUR

11 BÆREKRAFTIGE
BYER OG
LOKALSAMFUNN

12 ANSVARLIG
FORBRUK OG
PRODUKSJON

Innovasjon og utvikling

Slik er det innen 2040

Industrikommunen er
etablert begrep

Smart spesialisering som
arbeidsform

Sirkulærøkonomi og
bærekraft er bakgrunn for
beslutninger

Økte nyetableringer i
næringslivet

Hvordan komme dit !

- ∞ Utvikle attraktive bomiljøer for å tiltrekke nye innbyggere
- ∞ Arbeide for å beholde og tiltrekke private og offentlige arbeidsplasser
- ∞ Være pådriver for digital transformasjon og bruk av kunstig intelligens
- ∞ Generere nyetableringer og entreprenørskap ved å tilrettelegge og tilby opplæring
- ∞ Samarbeide med utdanningsinstitusjoner og etablere gjensidig samarbeid mellom næringsliv og utdanning
- ∞ Utnytte det rike kulturlivet og naturressursene i regionen for å fremme turisme og kulturbaserte næringer
- ∞ Jobbe for å fornye og forbedre logistikk og infrastruktur for persontrafikk, næringsliv og det offentlige. Omfatter vei, jernbane, mobil- og bredbåndsnett.
- ∞ Tilrettelegge for primærnærings videreutvikling da jord- og skogbruk er viktig ressurs i regionen
- ∞ Sikre at offentlig planverk bidrar til både innovasjon og hensyntar klima og miljøhensyn

Innsatsområde IV) Grønn Satsing

Sirkulærøkonomi, bio-økonomi og bærekraft. Klima, natur og miljø.

Arbeid med klima og miljø, en plikt og et ønske i Våler kommune.

Norge har forpliktet seg til å kutte sine klimagassutslipp med 50-55 prosent innen 2030, og regjeringa har satt som mål at Norge skal være et lavutslippsamfunn innen 2050. Våler må følge de nasjonale klimamålene. Avgjørende for å lykkes med å nå klimamål er at Våler gjennom samfunnsplanleggingen bidrar til å iverksette og forsterke tiltak for å nå de nasjonale utslippsmålene. Lokalsamfunnet må arbeide for å få til en helhetlig innsats for å nå de nasjonale klima- og miljømålene. Arbeidet med energi- og klimaplan inngår i kommunens plansystem og skal gi føringer for kommunens beslutninger og planlegging, blant annet for myndighet- og virksomhetsutøvelse.

Næringslivet i Våler skal videreutvikles, og da vil det legges til rette for klimavennlig og sirkulær næringsutvikling, eksempelvis som satsingen på Sirkulære Solør.

Lokalt vil private husholdninger, primærnæringen og industri ha økt kraftbehov. Vålersamfunnet må vurdere hvordan økt kraftproduksjon skal gjennomføres. Fornybar energi og elektrifisering har positiv effekt på klimagassutslipp, men fører til negativ påvirkning av økosystem under bygging. Bygging av vindmøller, infrastrukturen og drift vil forstyrre levevilkår i lufta, på land og i vann. En viktig del av klima og miljø er forvaltningen av naturverdiene i lokalt. Det er nødvendig at Våler kommunen ivaretar både lokale-, regionale-, nasjonale- og internasjonale forpliktelser og målsetninger i forvaltningen av naturverdiene. I Våler er en skogkommune og store deler av skogen er kommuneskog. Forvaltning av skogen og ivareta co2 produksjon som skogen gir er viktig tiltak for miljøet. Innsatsen framover er å være tydelige på viktigheten av bruk av tre som materiale i bygg.

Fortetting og sentralisering har store fordeler for utslippsreduksjon, som eksempel redusert energiforbruk og redusert personbilbruk. Fortetting vil potensielt ha andre store ulemper, som eksempel urbane varmeøymer og overvannflom, og forstyrrelser på biomangfold. Våler skal stimulere til bærekraft og økonomisk vekst. Arealstrategien gir føringer for arealplanen, arealplanen vil ha fokus på å ta gode val for klima og miljø.

Dagens innbyggere er forpliktet til å hensynta generasjonsprinsippet i alle beslutninger, og å kunne overføre et godt naturmiljø videre til neste generasjon.

FNs bærekraftsmål

7 REN ENERGI
TIL ALLE

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

15 LIVET PÅ
LAND

Grønn satsing

Slik er det innen
2040

Våler har klart kravene i de
nasjonale klimamålene

Våler har etablert ny
industri innen
sirkulærøkonomi og
bærekraft

Ivareta natur og miljø for
neste generasjon

Hvordan komme dit !

- ∞ Tilrettelegge for utvikling i sentrum og i grendene slik at energibehov reduseres
- ∞ Påvirke til gode valg gjennom undervisning og økt kunnskap til skoler og barnehager om klima og energi
- ∞ Innbyggere og lokale organisasjoner vil gjennomfører energiøkonomiserende tiltak
- ∞ Lokalt næringsliv og landbruket gjennomfører tiltak for å nå klimamålene
- ∞ Påvirke overordnede myndigheter for insitamenter til næringsliv, private og offentlige aktører til å bli klimanøytral
- ∞ Kommunale planer og rammeverk må stimulere til klimanøytrale beslutninger
- ∞ Beslutninger skal vurderes med tanke på framtidige konsekvenser for natur og miljø, for å unngå irreversible handlinger
- ∞ Ivareta uberørt natur ved å finne optimale løsninger
- ∞ Naturmangfold og bevaring av økosystemer skal alltid hensyntas i alle beslutninger
- ∞ Framtidig tilgang til rent vann og ren luft skal bevares.

Arealstrategi

«Langsiktig arealstrategi er kommunens overordnede prinsipper for framtidig arealutvikling. Departementet anbefaler at kommunene utarbeider en langsiktig arealstrategi som en del av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Det vil gi kommunen bedre politisk styring over arealbruken, og gjøre planprosessen for arealdelen mer forutsigbar» (Regjeringen.no, 2024).

Arealstrategi er altså politiske føringer for den kommende arealplan.

Arealplanlegging som ivaretar natur har betydning for naturmangfold og økosystemer, opptak og lagring av karbon, overvannshåndtering, og klima.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn, friluftsliv, helse og trivsel skal ivaretas gjennom arealplanen.

- Varierte boliger
- Gode fysiske rammer for hverdagslivet
- Natur- og kulturmiljø som ressurs
- Tilrettelegge for bedre levekår og folkehelse
- Varierte møteplasser og tilbud på tvers av alle aldre

For Våler er det viktig med levende bygder og tettsteder og planarbeidet skal være med på å sikre framtidig bosetting i distriktet. Samtidig skal det tilrettelegges for mere mobilitet og mulighet tilpasset folkehelse og kommunal ressursinnsats. Den enkelte innbygger må få anledning til å bo i egnet bolig tilpasset egen helsesituasjon.

Arealstrategi – Våler kommune

Arealstrategien er bindeleddet mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen.

Arealstrategien vil gi hovedprinsipp og føringer for framtidig arealbruk, slik at kommunen kan sikre en bærekraftig bruk av kommunens arealer.

Bærekraftig utvikling i hele kommunen

Våler kommune skal være en attraktiv kommune med sentrum og grender hvor det er godt å bo for alle, videre skal det være mulig å leve miljøvennlig og ivareta bærekrafts hensyn. De store og sammenhengende naturområdene representerer viktige verdier som må forvaltes på en god måte. Naturressursene skal også i fremtiden gi grunnlag for næring, friluftsliv og naturopplevelser.

Prinsipper for det videre arbeidet med disponering av areal

Samskaping¹ skal brukes i arbeidet med arealplanlegging for å fremme innovasjon, stedsutvikling, lokal identitet og sosial bærekraft.

1) Våler

Våler kommune skal ha et allsidig botilbud til en sammensatt befolkning. Aldersvennlig samfunn, ungt utenforskap, helse og livskvalitet får stor betydning i videre planarbeid.

¹ *Samskaping er både en metode for samarbeid og innovasjon, men også et prinsipp for framtidens samfunnsutvikling. Gjennom å samskap samler vi ressurser fra for eksempel kommune, innbyggere, foreninger og næringsliv. Sammen identifiserer vi utfordringene, og finner nye og bedre løsninger, som vi gjennomfører i fellesskap

2) Natur og miljø i Våler

De store naturområdene, Glomma og det rike kulturlandskapet skal forvaltes med fokus på bærekraft. Vålers naturområder skal dempe konsekvenser av klimaendring, den vil absorbere store nedbørmengder, dempe vind og gi skygge når temperaturen øker. Hensynet til karbonrike arealer skal ivaretas.

3) Vekst og attraktivitet

Våler utvikles for å tiltrekke flere nye innbyggere, særlig barnefamilier, unge voksne og førstegangsetablerere skal kunne få tilbud om gode bosteder og arbeidsplasser.

4) Sentrumsutvikling

Sentrum, Vålbyen, skal ha nødvendige tilbud til innbyggerne. I Vålbyen skal det være grønt og frodig med sosiale møteplasser for barn, unge, voksne og eldre. Videreutvikle Våler sentrum som et godt tettsted med varierte muligheter for både handel, næring, offentlige tjenester og boliger.

5) Attraktive næringsarealer

Ambisjon om tilrettelegging av attraktive næringsområder skal utvikles. Våler vil være offensive og sikre at kommunen til enhver tid har et variert utvalg av godt egnede og attraktive næringsarealer for ulike typer virksomheter.

6) Bærekraftig utvikling

Tilrettelegge for bærekraftig næringsutvikling for næringslivet, blant annet gjennom Sirkulære Solør konseptet. Motivere for at gjenbruk av nåværende bygningsmasse blir attraktivt.

Våler kommune vil tilrettelegge for bærekraftig boligutbygging- og utvikling slik at innbyggerne har mulighet for egnet bolig i den livssituasjonen de befinner seg i. Bærekraftig boligutvikling gjelder gjenbruk- og nybygg, infrastruktur, samferdsel og livsløpsbehov.

7) Folkehelse

Jobbe for at private, frivilligheten, næringsliv og det offentlige vil tilrettelegge arealer for et aktivt friluftsliv og aktivitet, dette for å sikre aktive innbyggere og god folkehelse.

8) Kommunikasjon, samferdsel og infrastruktur

Et velfungerende transportnett internt og til omliggende regioner er avgjørende for samfunnsutviklingen. Kommunen vil arbeide for god vegstandard og elektrifisering av Solør-banen, samt å opprettholde bussforbindelsen i sør- og nordgående retning. Jobbe for å ha tilfredsstillende bredbåndsdekning i hele kommunen.

9) Sentrum og grendestruktur

Kommunen har to klart definerte senter: Vålbyen og Braskereidfoss. Kommunen skal legge opp til at grendene fortsatt skal være sterke lokalmiljø, og det tillates spredt boligbygging.

10) Trafikksikkerhet

Trafikksikkerhet er sentralt i videre planer for utvikling av Våler. Pågående sentrumsplan og trafikkløsning i Vålbyen skal løse trafikkbildet med fokus på myke trafikanter.

Oppfølging av Vålerstrategien

Kommuneplanens samfunnsdel, Vålerstrategien 2040, er et viktig styringsverktøy og skal legges til grunn for alt arbeid og videreutvikling i Våler kommune. Planen har mer enn det lovpålagte 12-årige plankravet, og skal gjelde i 15 år fram til 2040.

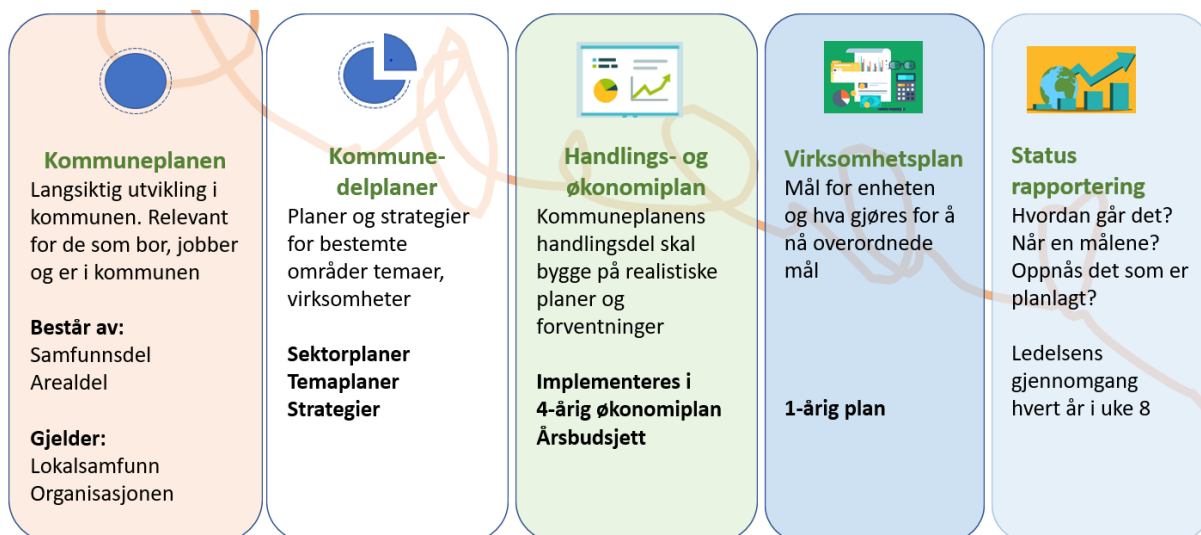
Vålerstrategien legger føringer slik at de overordnede innsatsområder med tilhørende mål følges opp i underliggende planverk.

Økonomiplanen utgjør handlingsdelen til samfunnsplanen der kommunalområdene fastsetter mål for 4-års periode, og som også revideres hvert år. Handlingsdelen er en virksomhetsplan som ivaretar de langsiktige målene, men vil også korrigere innsats etter kortsiktige endringer. Handlingsdelen i økonomiplan vil vise hvordan overordnede mål og strategier i Vålerstrategien og andre kommunale planer og strategier blir fulgt opp.

Handlingsdelen vil vise kommunens prioriteringer av ressurser innenfor tilgjengelige rammebetingelser. Økonomiplan er viktig, men kommunalområdenes mål med ressursinnsatsen er like viktig som styringsverktøy i 4-års periodene. Våler kommune vil bruke større grad av målstyring der de økonomiske ressurser et virkemiddel for å få til tjenesteproduksjon.

Handlingsdelen er et viktig verktøy for å sikre god økonomisk planlegging og styring. Oppfølging av økonomiplan med handlingsdel rapporteres til kommunestyret tertialvis og årlig gjennom årsrapport og årsmelding.

Figuren under viser sammenheng i planhierarkiet i Våler kommune, og den røde tråden som binder planene sammen.

Arealplan vil bidra til å styrke måloppnåelsen i Vålerstrategien. Innsatsområdene i Vålerstrategien skal inspirere og gi muligheter for samarbeid og skape fortsatt høy aktivitet i kommunen. Planen skal fungere som et levende verktøy for felles måloppnåelse.

Alle innbyggere er med på å skape Vålersamfunnet.

FN`s bærekraftsmål nummer 17 er aktuell for Vålerstrategien 2040. Samarbeid for å nå målene.